

K a r l M a r x

»PÄÄOMAN» ENSIMMÄISEN OSAN
VUODEN 1872 TOISEN SAKSANKIELISEN
LAITOKSEN LOPPUSANAT

Ensimmäisen laitoksen lukijoille minun on ennen kaikkea selitettävä toiseen laitokseen tehdyt muutokset. Pistää silmään kirjan havainnollisempi jaottelu. Lisäselitykset on joka paikassa merkitty selityksinä toiseen laitokseen. Itse tekstin suhteen merkittävintä on seuraava:

Luvussa I, 1 on tieteellisesti tarkemmin suoritettu arvon johtaminen niiden yhtälöiden erittelystä, joissa jokainen vaihtoarvo ilmenee; samoin on korostettu selvästi ensimmäisessä laitoksessa vain viittauksella osoitettua arvon substanssin yhteyttä sen suuruuden määrittämiseen yhteiskunnallisesti välttämättömällä työajalla. Luku I, 3 (Arvomuo) on tehty kokonaan uudestaan: sitä vaati jo sekin, että ensimmäisessä laitoksessa se on esitetty kahteen kertaan. — Sivumennen huomautan, että tähän kaksinkertaiseen esitykseen minut saattoi ystäväni, tri Kugelman Hannoverissa. Olin vierailulla hänen luonaan keväällä 1867, jolloin ensimmäiset oikolukuarkit saapuivat Hampurista, ja hän sai minut vakuuttuneeksi siitä, että lukijoiden enemmistölle olisi arvomuodon täydentävä, opettavampi selittely välttämätöntä. — Ensimmäisen luvun ensimmäistä kohtaa »Tavarain fetissiluonne jne.» on suuresti muutettu. Luku III, 1 (Arvon mitta) on huolella tarkastettu, koska tätä kohtaa oli ensimmäisessä laitoksessa käsitelty huolimattomasti — lukijaa kehoitettiin tutustumaan teoksessa »Zur Kritik der politischen Oekonomie», Berlin 1859,* olevaan selitte-

---

* Ks. tätä osaa, s. 5—185.¹ *Toim.*

lyyn. Luku VIII, varsinkin 2. kohta, on huomattavasti uusittu.

Olisi hyödytöntä syventyä yksityiskohtaisesti paikoittaisiin tekstinmuutoksiin, jotka usein ovat vain tyyllillisiä. Niitä on tehty kautta kirjan. Kuitenkin nyt Pariisissa ilmestyvää ranskalaista käännöstä tarkistaessani havaitsen, että useat kohdat saksalaisessa alkutekstissä olisivat vaatineet milloin perinpohjaisempaa uudistamista, milloin suurempaa tyyllillistä oikaisua tai huolellisempaa satunnaisten virheiden poistamista. Tähän ei minulla ollut aikaa, koska vasta syksyllä 1871 kesken muiden kiireellisten töiden sain tiedon, että kirja on loppuunmyyty ja että toisen laitoksen painattaminen pitäisi aloittaa jo tammikuussa 1872.

Se ymmärtämys, minkä Pääoma on lyhyessä ajassa saanut osakseen Saksan työväenluokan laajoissa piireissä, on paras palkka työstäni. Taloustieteellisissä kysymyksissä porvariston kannalla oleva mies, herra Mayer, wieniläinen tehtailija, osoitti Saksan ja Ranskan sodan aikana julkaistussa kirjasessaan⁶⁷ sattuvasti, että se suuri teorian tajunta, mitä on pidettävä saksalaisena perintönä, on Saksan niin sanotuilta sivistyneiltä luokilta hävinnyt täydellisesti, mutta sitä vastoin se elpyy uudelleen Saksan työväenluokassa.⁶⁸

Kansantaloustiede on tähän hetkeen saakka pysynyt Saksassa ulkomaisena tieteenä. Gustav von Gülich on teoksessaan »Geschichtliche Darstellung des Handels, der Gewerbe etc.», etenkin teoksen kahdessa ensimmäisessä 1830 julkaistussa nidoksessa, jo käsitellyt niitä historiallisia olosuhteita, jotka meillä ovat ehkäisseet kapitalistisen tuotantotavan kehitystä ja siis myös uudenaikaisen porvarillisen yhteiskunnan rakentamista. Kansantaloustieteeltä on siis puuttunut elävä perusta. Tämä tiede tuotiin valmiina tavarana Englannista ja Ranskasta; sen saksalaiset professorit pysyivät oppilaina. Vieraiden tosiojien teoreettinen esitys muuttui heidän käsisään dogmikokoelmaksi, jota he tulkitsivat heitä itseään ympäröivän pikkuporvarillisen maailman hengessä ja siis väärin. Tieteellisen voimattomuuden tunnetta, jota ei voitu kokonaan karkottaa, ja levotonta omaatuntoa, että täytyi esiintyä koulumestarina todellakin vieraalla

alalla, koetettiin salata kirjallisuushistoriallisen oppineisuuden loistolla tai panemalla sekaan vieraita aineita, joita lainattiin ns. kameraalitieteistä, oikeasta tietojen sekamelskasta, jonka kiirastuli saksalaisen virkavallan toivorikkaiden kokelaiden on kestettävä.

Vuoden 1848 jälkeen kapitalistinen tuotanto on kehittynyt nopeasti Saksassa ja kasvattaa jo parhaillaan keinottelun kukkasiaan. Mutta tieteemme ammattimiehille kohtalo pysyi yhtä kovana. Niin kauan kuin he saivat ennakkoluulottomasti harjoittaa kansantaloustiedettä, Saksassa ei ollut uudenaikaisia taloudellisia suhteita. Sitten kun nämä suhteet syntyivät, olot olivat jo sellaisia, etteivät ne enää porvarillisen näköpiirin puitteissa sallineet noiden suhteiden ennakkoluulotonta tutkimista. Mikäli kansantaloustiede on porvarillista, so. mikäli kapitalistinen järjestelmä käsitetään historiallisesti ohimenevän kehitysvaiheen asemesta yhteiskunnallisen tuotannon ehdottomaksi ja viimeiseksi muodoksi, tämä tiede voi pysyä tieteenä vain niin kauan kuin luokkataistelu pysyy latenttina tahi esiintyy vain yksinäisinä ilmiöinä.

Ottakaamme Englanti. Sen klassinen kansantaloustiede kuuluu kehittymättömän luokkataistelun aikaan. Klassisen kansantaloustieteen viimeinen suuri edustaja, Ricardo, teki vihdoin itse tietoisesti tutkimustensa lähtökohdaksi vastakohtaisuuden luokkaetujen, työpalkan ja voiton, voiton ja maankoron välillä, samalla kun hän naiivisti käsitti tämän vastakohtaisuuden yhteiskunnalliseksi luonnonlaiksi. Mutta siten porvarillinen taloustiede olikin saavuttanut rajan, jonka yli se ei voinut mennä. Jo Ricardon eläessä ja vastoin häntä oli porvarillista kansantaloustiedettä arvosteltu Sismondin persoonassa.*

Seuraavalle kaudelle, 1820—1830, Englannissa on tunnusomaista tieteellinen elpyminen kansantaloustieteen alalla. Se oli sekä Ricardon teorian vulgarisoinnisen ja levittämisen että sen vanhaa koulua vastaan kohdistaman taistelun aikakautta. Pidettiin loistavia turnajaisia. Euroopan mantereella tiedetään hyvin vähän siitä, mitä silloin tehtiin, sillä väittelyä käytiin suureksi osaksi

* Ks. teostani *Zur Kritik der politischen Oekonomie*, Berliini 1859, s. 39; ks. tätä osaa, s. 51. *Toim.*

lehtikirjoituksissa, tilapäisjulkaisuissa ja lentokirjaisissa. Tämän väittelyn ennakkoluuloista vapaa luonne saa selityksensä ajan oloista, vaikka Ricardon oppia jo silloin käytettiin poikkeustapauksissa hyökkäysaseena porvarillista talouselämää vastaan. Toisaalta itse suurteollisuus vasta nyt jätti lapsuusiän taakseen, jota todistaa jo sekin, että vasta vuoden 1825 pulasta alkaa suurteollisuuden uudenaikaisen elämän jaksoittainen kiertokulku. Toisaalta pääoman ja työn välinen luokkataistelu oli tunnettu taka-alalle: poliittisesti sitä verhosivat Pyhään allianssiin⁶⁹ yhtyneiden hallitusten ja feodaaliylimystön sekä porvariston ohjaamien kansanjoukkojen välinen riita; taloudellisesti — teollisuuspääoman ja ylimystön maaomaisuuden keskeinen kiista, mikä Ranskassa kätkeytyi palstaomistuksen ja suurmaaomistuksen etujen vastakohtaisuuden taakse, mutta Englannissa puhkesi viljalakien⁷⁰ jälkeen ilmiriidaksi. Englannin tämän kauden kansantaloustieteellinen kirjallisuus muistuttaa Ranskassa tri Quesnayn kuoleman jälkeen vallinnutta taloustieteellistä myrsky- ja kiihkokautta, mutta vain samalla tapaa kuin jälkikesä muistuttaa kevättä. Vuoden 1830 mukana alkoi kerta kaikkiaan ratkaiseva käänne.

Porvaristo oli Ranskassa ja Englannissa valloittanut valtiovallan. Siitä alkaen luokkataistelu pukeutui sekä käytännössä että teoriassa yhä jyrkempiin ja uhkaavampiin muotoihin. Se soitti kuolinkelloja tieteelliselle porvarilliselle talousopille. Nyt ei enää ollut kysymys siitä, oliko tuo tahi tämä väite totta, vaan siitä, oliko se hyödyllinen vai vahingollinen pääomalle, mukava vai epämukava, poliisijärjestyksen vastainen vai ei. Epäitsekään tutkimuksen sijaan tuli maksettu kynäsota, ennakkoluulottoman tieteellisen tutkimustyön sijaan paha omatunto ja tarkoituseräinen huonon asian puolustelu. Ne häikäilemättömät lentokirjasetkin, joita Anti-Corn-Law-League, tehtailijat Cobden ja Bright etunenässään, heitti maailmaan, herättivät vielä maaylimystöä vastaan tähdätyllä polemiikillaan tiettyä, elleivät tieteellistä, niin ainakin historiallista, mielenkiintoa. Mutta vapaa-kauppalainsäädäntö veti Sir Robert Peelin ajoilta alkaen tämän viimeisenkin kiihottavan okaan pois vulgaaritalous-tieteestä.

Mannermaalla tapahtunut 1848:n vallankumous ulotti vaikutuksensa Englantiinkin. Miehet, jotka vielä pyrkivät säilyttämään tieteellisen merkityksensä ja tahtoivat olla enemmän kuin pelkkiä sofisteja ja hallitsevien luokkien sykofantteja, koettivat saattaa pääoman kansantaloustieteen sopusointuun proletariaatin vaatimusten kanssa, joita ei enää voitu jättää huomioon ottamatta. Siitä johtui se lattea synkretismi, jonka parhaana edustajana on John Stuart Mill. Se on porvarillisen taloustieteen vararikon julistus, jota suuri venäläinen oppinut ja kriitikko N. Tšernyševski teoksessaan »Otšerki iz političeskoj ekonomii (po Millju)» («Kansantaloustieteelliset esseet (Millin mukaan)») on äskettäin mestarillisesti kuvannut.

Saksassa kypsyi siis kapitalistinen tuotantotapa vastasitten, kun sen ristiriitainen luonne oli Ranskassa ja Englannissa jo tullut ilmi meluisissa historiallisissa taisteluissa ja kun Saksan proletariaatin teoreettinen luokkatietoisuus oli jo paljoa selvempi kuin Saksan porvariston. Heti kun porvarillinen kansantaloustiede tieteenä näytti Saksassa tulevan mahdolliseksi, se oli siis tullut jo jälleen mahdottomaksi.

Näissä oloissa sen edustajat jakautuivat kahteen leiriin. Toiset, viisaat, ansionhaluiset, käytännölliset miehet ryhmittyyivät vulgaaritaloustieteen apologetiikan latteimman ja sen tähden onnistuneimman edustajan, Bastiat'n lipun ympärille; toiset, professorimaisen ylpeinä tieteesä arvosta, seurasivat J. St. Milliä yrityksissä sovittaa sovittamatonta. Samoin kuin porvarillisen taloustieteen klassisena aikana saksalaiset olivat myös sen rappeutumisen aikana pelkkiä oppilaita, matkijoita ja perässäkulkijoita, ulkomaisen suurliikkeen pikkujälleennyjiä.

Saksalaisen yhteiskunnan erikoinen historiallinen kehitys teki siis täällä mahdottomaksi kaiken porvarillisen taloustieteen omaperäisen kehittämisen, mutta ei sen — arvostelua. Sikäli kuin sellainen arvostelu yleensä edustaa jotakin luokkaa, se voi edustaa vain sitä luokkaa, jonka historiallisena kutsumuksena on kapitalistisen tuotantotavan kumoaminen ja luokkien lopullinen poistaminen, ts. vain proletariaattia.

Saksan porvariston oppineet ja oppimattomat edustajat koettivat aluksi vaieta Pääoman kuoliaaksi, missä he olivat aikaisempien teosteni suhteen onnistuneet. Kun tämä taktiikka ei enää vastannut tarkoitustaan, he kirjoittivat muka kirjaani arvostellakseen ohjeita »porvarillisen tietoisuuden rauhoittamiseksi», mutta tapasivat työvään lehdistössä — ks. esim. Joseph Dietzgenin kirjoituksia »Volksstaat» lehdessä⁷¹ — ylivoimaisia taistelijoita, joille he ovat vielä tänä päivänä vastauksen velkaa.*

Pääomasta julkaistiin erinomainen venäläinen käännös Pietarissa keväällä 1872. 3000 kappaleen painos on nyt jo melkein loppuunmyyty. Jo 1871 oli Kijevin yliopiston kansantaloustieteen professori herra N. Sieber teoksessaan »Teorija tsennosti i kapitala D. Ricardo» (»D. Ricardon teoria arvosta ja pääomasta») osoittanut minun teoriani arvosta, rahasta ja pääomasta peruspiirteissään välttämättömäksi jatkoksi Smithin — Ricardon opille. Länsieurooppalaista ihmetyttää hänen arvokasta kirjaansa lukiessa, kuinka johdonmukaisesti hän pitää kiinni puhtaasti teoreettisesta kannasta.

Pääomassa käytettyä metodologia on hyvin vähän ymmärretty, mitä todistavat jo yksistään sitä koskevat ristiriitaiset käsitykset.

Niinpä Pariisin »Revue Positiviste»⁷⁴ moittii minua toiselta puolen siitä, että käsittelen taloustiedettä meta-

---

* Saksan vulgaaritaloustieteen laveasanaiset löpöttelijät haukkuvat kirjani sanonta- ja esitystapaa. Kukaan ei voi arvostella ankarammin kuin minä Pääoman kirjallisia puutteellisuuksia. Kuitenkin tekee mielen näiden herrojen ja heidän yleisönsä hyödyksi ja iloksi lainata tähän kohtia englantilaisesta ja venäläisestä arvostelusta. Minun mielipiteitteni jyrkkä vastustaja »Saturday Review»⁷² kirjoitti ensimmäisestä saksalaisesta painoksesta: »Esitystapa antaa kuivimmillekin taloudellisille kysymyksille erityisen viehätöksen (charm)». »S. P. Vedomosti»⁷³ huomauttaa vuoden 1872 huhtikuun 20. päivän numerossaan: »Esitystapa on muutamia kovin spesifisiä kohtia lukuunottamatta yleistajuista, selvää ja esitettävän asian syvästä tieteellisyydestä huolimatta harvinaisen elävää. Tässä suhteessa tekijä... ei muistuta vähääkään useimpia saksalaisia oppineita, jotka... kirjoittavat teoksensa niin epäselvällä ja kuivalla kielellä, että tavallisen kuolevaisen pää on siitä haljeta.» Nykyisen saksalais-kansallisen vapaamielisen professorikirjallisuuden lukijoilta halkeaa kuitenkin aivan kokonaan muu kuin pää.

fyysisesti, toiselta puolen — arvatkaapa mistä? — siitä, että rajoitun vain olevaisen kriittiseen jäsentelyyn kirjoittamatta ruokareseptejä (comtelaisiako?) tulevaisuuden kuppilaa varten. Metafysiikkaa koskevaa moitetta vastaan huomauttaa prof. Sieber:

»Sikäli kuin varsinainen teoria on kysymyksessä, Marxin metodi on koko englantilaisen koulukunnan käyttämä deduktiivinen metodi, jonka puutteellisuudet samoin kuin hyvätkin puolet ovat ominaisia parhaille taloustieteen teoreetikoille.»⁷⁵

Herra M. Block — »Les Théoriciens du Socialisme en Allemagne. Extrait du 'Journal des Économistes', juillet et août 1872» — keksii, että metodini on analyttinen ja sanoo mm.:

»Tällä teoksellaan herra Marx kohoo huomattavimpien analyttisten tiedemiesten joukkoon» (»Par cet ouvrage m. Marx se classe parmi les esprits analytiques les plus éminents»).

Saksalaiset arvostelijat pauhaavat tietysti hegeliläisestä sofististikasta. Pietarilainen »Vestnik Jevropy»⁷⁶ pitää artikkelissa, jossa käsitellään vain Pääomassa käytettyä metodologiaa (vuoden 1872 toukokuun numero, s. 427—436), tutkimusmetodiani ankarana realistisena, mutta esitystapaa onnettomuudeksi saksalais-dialektisena. Se* sanoo:

»Ensi näkemältä, esityksen ulkonaisesta muodosta päätellen Marx on mitä suurin idealistifilosofi ja nimenomaan tämän sanan saksalaisessa, ts. huonossa merkityksessä. Todellisuudessa hän on kuitenkin realisti verrattomasti suuremmassa määrässä kuin kaikki hänen edeltäjänsä taloudellisen arvostelun alalla... Häntä ei voi enää mitenkään sanoa idealistiksi.»

En voi vastata herra kirjoittajalle paremmin kuin muutamilla otteilla hänen omasta arvostelustaan; ne kiinnostanevat sitä paitsi useita lukijoitani, jotka eivät voi tutustua alkuperäiseen venäläiseen kirjoitukseen.

Siteerattuaan »Poliittisen taloustieteen arvostelun» (Berliini 1859, s. 6—7) esipuhetta,** jossa olen käsitellyt metodini materialistista perustaa, herra kirjoittaja jatkaa:

»Marxista on tärkeää vain yksi seikka: tutkimiensä ilmiöiden lain löytäminen. Eikä hänestä ole tärkeä vain se laki, jonka alaisia ne ovat niin kauan kuin ovat tietyissä muodossa ja kyseisenä

* — I. I. Kaufman. *Toim.*

** Ks. tätä osaa, s. 8—9. *Toim.*

ajankolttana havaittavissa olevassa keskinäisessä yhteydessä. Hänestä on vielä ennen kaikkea tärkeää niiden muuttumisen, niiden kehittyneisen laki, ts. laki, jonka mukaan ne siirtyvät muodosta toiseen, toisesta keskinäisen yhteyden järjestyksestä toiseen. Löydettyään tämän lain hän tutkii yksityiskohtaisesti niitä seurauksia, joissa se ilmenee yhteiskuntaelämässä... Näin ollen Marxin pyrkimyksenä on yksinomaan tarkan tieteellisen tutkimuksen kautta todistaa yhteiskunnallisten suhteiden tiettyjen järjestysten välttämättömyys ja todeta mahdollisimman moitteettomasti ne tosiasiat, jotka ovat hänen lähtö- ja tukikohtinaan. Tätä varten on täysin riittävää, että hän osoitettuaan nykyisen järjestyksen välttämättömyyden todistaa samalla välttämättömäksi toisen järjestyksen, joksi edellisen täytyy väistämättömästi muuttua riippumatta siitä, uskovatko ihmiset sitä vai eivät, ovatko he siitä tietoisia vai eivät. Marx pitää yhteiskunnallista liikettä luonnonhistoriallisena prosessina, jota ohjaavat lait, mitkä eivät ainoastaan ole riippumattomia ihmisten tahdosta, tietoisuudesta ja aikomuksesta, vaan vieläpä määräävät heidän tahtomisensa, tietoisuutensa ja aikomuksensa... Kun tietoinen aines esittää noin toisarvoista osaa sivistyshistoriassa, silloin on itsestään selvää, että arvostelu, jonka kohteena on itse sivistys, voi vähiten nojata johonkin tietoisuuden muotoon tai tulokseen. Toisin sanoen sen lähtökohtana ei voi olla idea, vaan ainoastaan ulkoinen ilmiö. Arvostelu on rajoittuva siihen, että jotain tosiasiaa verrataan toiseen tosiasiaan eikä ideaan ja asetetaan vastakkain tosiasiat eikä tosiasiaa ja ideaa. Arvostelulle on tärkeää vain, että molemmat tosiasiat tutkitaan mahdollisimman tarkoin ja että ne todella ovat eri kehitysmomentteja, mutta ennen kaikkea on tärkeää tutkia yhtä tarkasti sitä järjestystä, peräkkäisyyttä ja yhteyttä, joina kehityksasteet ilmenevät... Saatetaan sanoa, että taloudellisen elämän yleiset lait ovat aina samat; aivan yhdentekevää on, sovelletaanko niitä nykyisyyteen vai menneisyyteen. Marx kiistää juuri sen. Hänen mielestään ei ole sellaisia abstraktisia lakeja... Päinvastoin hänen käsityksensä mukaan kullakin historiallisella aikakaudella on omat lakinsa... Heti kun kyseinen kehitysjakso on loppuun eletty ja elämä siirtyy tietystä vaiheesta toiseen, sitä alkavat ohjata toiset lait. Sanalla sanoen taloudellinen elämä esiintyy ilmiönä, jota voi verrata biologian muilla aloilla esiintyvään kehityshistoriaan... Vanhat taloustieteilijät ymmärsivät väärin taloudellisten lakien luonteen, kun he vertasivat niitä fysiikan ja kemian lakeihin... Ilmiöiden syvällisempi erittely osoitti, että yhteiskunnalliset elimistöt eroavat toisistaan yhtä suuresti kuin kasvi- ja elänelimistöt... Vieläpä sama ilmiö on aivan erilaisten lakien alainen sikäli kuin nuo elimistöt ovat yleisrakenteeltaan erilaiset, sikäli kuin niiden yksityiset elimet eroavat toisistaan tai ne olot, joissa ne toimivat, ovat erilaiset jne. Marx kiistää esimerkiksi, että väestölaki olisi samanlainen aina ja kaikkialla. Hän vakuuttaa päinvastoin, että kullakin kehityksasteella on oma väestölakinsa... Olosuhteet ja niitä vallitsevat lait muuttuvat tuotantovoimien erilaisesta kehityksestä riippuen. Asettaessaan tavoitteekseen tutkia ja selittää tältä kannalta kapitalistista

talousjärjestelmää hän on vain muotoillut ankaran tieteellisesti tavoitteen, mikä kaikella taloudellisen elämän tarkalla tutkimuksella tulee olla... Sellaisen tutkimuksen tieteellinen arvo on niiden erikoisten lakien selvittämisessä, jotka sääntelevät tietyn yhteiskunnallisen elimistön syntymistä, olemassaoloa, kehittymistä ja häviötä sekä vaihtumista toiseen, korkeampaan. Ja Marxin kirjalla on todellakin tämä arvo.»

Kun herra tekijä kuvaa sitä, mitä hän nimittää minun todelliseksi metodikseni, niin sattuvasti ja, mikäli minä itse sitä olen käyttänyt, niin hyväntahtoisesti, mitä muuta hän on kuvannut kuin dialektisen metodin?

Tosin esitystavan täytyy muodoltaan erota tutkimustavasta. Tutkimuksessa on aine omaksuttava yksityiskohtia myöten, eriteltävä sen eri kehitysmuodot ja haettava esiin niiden sisäinen yhteys. Vasta kun tämä on tehty, voidaan vastaavasti kuvata todellista liikettä. Jos tämä onnistuu ja esitys kuvastaa aatteellisessa muodossa aineen elämää, voi näyttää siltä kuin oltaisiin tekemisissä apriorisen ajatusrakennelman kanssa.

Dialektinen metodini ei ainoastaan ole perustaltaan erilainen kuin Hegelin metodi, vaan se on tämän suorainen vastakohta. Hegelin mielestä ajatusprosessi, jonka hän aatteen nimisenä muuttaa jopa itsenäiseksi subjektiiviseksi, on todellisuuden demiurgi*, todellisuuden, joka on vain aatteen ulkoinen ilmaus. Minulla taas aatteellinen ei ole muuta kuin ihmispäähän siirrettyä ja siellä muunnettua aineellisuutta.

Hegelin dialektiikan mystifioivaa puolta arvostelin jo noin 30 vuotta sitten siihen aikaan, jolloin se vielä oli muodissa. Mutta juuri kun laadin Pääoman ensimmäistä nidosta, suvaitsi suututtava, vaativainen ja keskinkertainen jäljittelijäjoukkio,⁷⁷ joka nyt soittaa ensi viulua sivistyneessä Saksassa, käsitellä Hegeliä samoin kuin kunnan Moses Mendelssohn Lessingin aikana käsittelee Spinozaa, nimittäin »koiran raatona». Sen tähden tunnustauduin avoimesti tuon suuren ajattelijan oppilaaksi ja vieläpä keikailin paikoitellen arvoteoriaa koskevassa luvussa hänelle ominaisilla sanontatavoilla. Se että dialektiikka tulee Hegelin käsissä mystilliseksi, ei suinkaan ole estänyt häntä ensimmäisenä esittämästä dialektiikan

* — luoja. *Toim.*

yleisiä liikemuotoja laajalti ja tietoisesti. Dialektiikka vain seisoo hänen teoksissaan päälaellaan. Se on pyöräytettävä jaloilleen, että voisi sen mystillisen ulkokuoren alta löytää järjellisen ytimen.

Mystifioidussa muodossaan dialektiikka tuli Saksassa muotiin, koska se näytti ihanteellistavan olevaista. Järjellisessä muodossaan se on porvaristolle ja sen doktriinäärisille aatteilijoille kiusa ja kauhistus, koska siinä olevaisen myönteiseen ymmärtämiseen sisältyy myös olevaisen kieltäminen, välttämättömän häviön ymmärtäminen, koska se tarkastelee jokaista syntynyttä muotoa kehityksen kulussa, siis myös sen katoavalta puolelta, koska se ei anna minkään itseään lannistaa ja on olemukseltaan arvosteleva ja vallankumouksellinen.

Käytännönmiehenä porvari tuntee kapitalistisen yhteiskunnan ristiriitaisen liikkeen selvimmän uudenaikaisen teollisuuden jaksoittaisessa kehityksessä ilmenevinä vaihteluina, joiden huippukohtana on yleinen pula. Pula on jälleen tulossa, vaikkakin se on vielä alkuasteessaan, ja se on näyttämönsä laajuuden ja vaikutuksensa voimaperäisyyden vuoksi iskevä dialektiikkaa yksinpä uuden pyhän preussilais-saksalaisen valtakunnan nousukkaiden kalloihin.

Lontoossa 24. tammikuuta 1873

Karl Marx

Julkaistu ensi herran kirjassa: *K. Marx, Das Kapital. Kritik der politischen Oekonomie, Erster Band. Zweite verbesserte Auflage. Hamburg 1872*

Valitut teokset
kolmessa osassa,
2. osa, s. 78—85